

5 UČEBNÍ OSNOVY – 1. STUPEŇ

5.1 Český jazyk

5.1.1 Charakteristika předmětu

Vyučovací předmět Český jazyk a literatura je vyučován od prvního do devátého ročníku. Jeho obsahem je naplňování očekávaných výstupů vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura a souvisejících tematických okruhů průřezových témat Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

Předmět je formálně členěn na tři okruhy: mluvnici, literaturu a sloh.

Na 1. stupni je naším prvořadým cílem dát žákům základní nástroje vzdělávání – schopnost číst a psát. Klademe přitom důraz na čtení s porozuměním a zvládnutí základní české gramatiky. Snažíme se proto rozvíjet schopnost dorozumívat se, vedeme děti k obohacování slovní zásoby a seznamujeme je se spisovnou podobou češtiny. Výuku mluvnice chápeme nikoliv jako cíl, ale jako cestu, na níž díky poznávání struktury jazyka mohou žáci rozvíjet své komunikační dovednosti.

Výuka probíhá většinou v kmenových učebnách, výjimečně i mimo školu, s žáky navštěvujeme výstavy spjaté s literaturou či venkovní lokace při výuce slohu. Klasická vyučovací hodina je pro český jazyk základní vyučovací jednotkou, nicméně některé části učiva jsou realizovány v rámci projektů.

Výuka prohlubuje znalosti žáků ve všech třech výše jmenovaných oblastech, vedeme žáky ke schopnosti správně rozumět psanému i mluvenému textu, pochopitelně také k praktickému nácviku tvorby takového sdělení, logicky uspořádaných textů. Důraz klademe též na nácvik správného psaní, rozpoznání základních literárních žánrů a interpretaci uměleckých i jiných textů. Vedeme žáky k samostatné četbě a přesnému vyjadřování.

Vyučovací obsah této vzdělávací oblasti se částečně realizuje také v předmětech Osobnostně-sociální výchova a Mediální výchova. Podstatou však zůstává, že mateřským jazykem hovoří žáci ve všech předmětech s výjimkou cizích jazyků, tedy i při výuce ostatních oborů dbáme na spisovnost, správnost a vhodnost jazykového projevu.

Časová dotace předmětu na prvním stupni je celkem 39 hodin, z toho 6 hodin z disponibilní časové dotace (v 1. třídě osm hodin, ve 2. třídě devět hodin, ve 3. třídě osm hodin, ve čtvrté a páté třídě potom hodin sedm). Na druhém stupni pak činí časová dotace předmětu celkem 16 hodin, z toho 1 hodina z disponibilní časové dotace (v 6.-9. ročníku čtyři hodiny).

Výuka probíhá většinou v kmenových třídách, upřednostňovanou formou realizace je vyučovací hodina. Pokud to provozní podmínky školy umožňují, pak jsou početnější třídy alespoň na jednu hodinu týdně plněné.

Z vyučovacích metod využíváme často aktivizující metody a formy výuky. Pro rozvoj spolupráce žáků při řešení náročnějších úkolů využíváme skupinovou a partnerskou formu výuky. Samostatná práce žáků je nedílnou součástí. Prokazujeme respekt osobnosti každého žáka, vnímáme specifika jeho myšlení a snažíme se u něj rozvinout kritické myšlení. Využíváme i metodu brainstormingu, která umožňuje třídit nápady a dále je zpracovávat. Společnými projekty chceme v žácích vzbudit hlubší zájem o danou problematiku.

5.1.2 Výchovné a vzdělávací strategie

Kompetence k učení

- Rozvíjíme u žáků dovednosti potřebné k osvojování učiva.
- Žákům dáváme dostatek možností, při nichž používají osvojené jazykové dovednosti i v jiných oblastech.
- Vedeme žáky k pečlivému vedení záznamů a ukládání informací.
- Seznamujeme žáky s mluvnickými a literárními termíny souvisejícími s probíraným učivem.

Kompetence k řešení problémů

- Vedeme žáky k samostatnému vyhledávání pravidel, jimiž se řídí probírané mluvnické jevy.
- Vedeme žáky k tomu, aby uměli nalézt chyby v textu a odůvodnit správné psaní.
- Učíme žáky pracovat se slovníky.

Kompetence komunikativní

- V rámci probíraných žánrů vedeme žáky ke správné formulaci obsahu sdělení.
- Nabízíme žákům dostatek příležitostí k porozumění probíraným literárním textům.
- Pomocí literárního i mluvnického učiva rozšiřujeme slovní zásobu žáků.
- Vedeme žáky ke správné, srozumitelné stavbě větných celků.
- Procvičujeme a zdokonalujeme vypravěčské schopnosti žáků.

Kompetence sociální a personální

- Vytváříme příležitosti k diskuzím v malých skupinách i v rámci celé třídy.
- Vedeme žáky ke schopnosti požádat o pomoc. Vyjádřit svoje potřeby, prožitky, popř. sdělit svůj názor.
- Vedeme žáky k ovládnutí pravidel mezilidské komunikace a ke kultivovanému projevu.

Kompetence občanské

- Seznamujeme žáky s naším slovesným dědictvím a vysvětlujeme jim jeho význam pro národní určení.
- Podporujeme v žácích potřebu literárního projevu, recitace a četby a sním spojené estetické a emocionální vnímání.

Kompetence pracovní

- Vedeme žáky k dodržování hygienických pravidel při čtení a psaní.
- Dbáme na to, aby si žáci svůj pracovní prostor udržovali v čistotě.

Kompetence digitální

- Vedeme žáky k využívání digitálních technologií pro usnadnění práce.
- Pro zkvalitnění výuky využíváme digitální technologie a podporujeme žáky k jejich vhodnému využívání při učení i v běžném životě (interaktivní tabule, online cvičení apod.).
- Učíme žáky vybírat vhodné technologie s ohledem na zvolený formát sdělení (SMS, e-mail, chat) a pro sdílení výsledků samostatné nebo společné práce.
- Vedeme žáky ke slušnému chování a respektu k ostatním na internetu, k uvědomění si autorství textů na internetu.

5.1.3 Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu

Jazyková výchova

Téma	Učivo	Žák by (se/si) měl ... 1. období	Žák by (se/si) měl ... 2. období	průřezová témata, mezipředmětové vztahy a další poznámky
Nauka o slově	Synonyma, homonyma, antonyma; Význam slov Kořen slov, přípona, předpona Slova spisovná, nespisovná, vulgární	- samostatně vytvářet synonyma, antonyma, homonyma, slova nadřazená, podřazená, citově zabarvená a slova příbuzná - porovnávat význam slov - rozlišovat slova spisovná, nespisovná, vulgární, v mlúvené i psané podobě - u jednoduchých slov dokázat rozlišit část předponovou, kořen, část příponovou a koncovku - rozlišovat zvukovou a grafickou podobu slova, rozlišovat délku samohlásek.	- samostatně vytvářet synonyma, antonyma, homonyma, slova nadřazená, podřazená, citově zabarvená a mnohoznačná - porovnávat význam slov - bezpečně poznat slova spisovná, nespisovná, vulgární, nářeční - u jednoduchých slov bezpečně rozlišit část předponovou, kořen, část příponovou a koncovku - poznat tzv. nulovou koncovku	MED – beseda OSV – věkově odpovídající spisové vyjadřování, rozvoj slovní zásoby OSV – rozvoj slovní zásoby
Tvaroslovní	Slovní druhy Substantiva Slovesa Přídavná jména ČJL-3-2-04 ČJL-3-2-05 ČJL-3-3-03 ČJL-5-2-03	- určit slovní druhy - substantiva, slovesa, přídavná jména, předložky - využívat v mlúveném projevu správné tvary slov; - sklouňovat podstatná jména, určit pád, číslo, rod - u sloves určovat osobu a čas přítomný, poznat sloveso zvrtné	- určit všechny slovní druhy u běžně používaných slov - využívat v mlúveném projevu správné tvary slov; zejména substantiv - psát správně koncovky substantiv - určit u sloves osobu, číslo a čas - u přídavných jmen tvrdých a měkkých psát správně koncovku	MED – samostatný mlúvený projev

Téma	Učivo	Žák by (se/si) měl ... 1. období	Žák by (se/si) měl ... 2. období	průřezová témata, mezipředmětové vztahy a další poznámky
Skladba	Stavba promluv Stavba souvětí Stavba věty jednoduché ČJL-3-2-06 ČJL-3-2-07 ČJL-5-2-05 ČJL-5-2-06 ČJL-5-2-07	<ul style="list-style-type: none"> - poznat větný celek - rozlišit větu jednoduchou a souvětí - určit počet vět v souvětí a zapsat vzorec - poznat nejčastější spojky spojující věty jednoduché - tvořit jednoduchá souvětí podle daných vzorců - rozlišovat druhy vět podle postroje mluvčího a volit vhodnou intonaci 	<ul style="list-style-type: none"> - vyhledat samostatně podmět a přísudek a označit základní skladební dvojici, rozumět pojmu nevyjádřený podmět - psát správně koncovky sloves při shodě přísudku s holým podmětem - rozlišit větu jednoduchou od souvětí a vhodně změnit větu jednoduchou v souvětí - užívat vhodných spojovacích výrazů 	MED – samostatný mluvený projev
Pravopis	Pravopis ČJL-3-2-08 ČJL-5-2-08 ČJL-5-2-09	<ul style="list-style-type: none"> - psát y, ý, i, í ve vyjmenovaných slovech a slovech s nimi příbuzných - psát y, ý, i, í po tvrdých, měkkých a obojetných souhláskách - ovládat psaní koncovek všech substantiv - správně psát slabiky dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě ve slovech - poznat a napsat správně předložky - psát správně slova s ú, ů - správně napsat větu jednoduchou, vlastní jména, zvířata a místní pojmenování 	<ul style="list-style-type: none"> - psát správně koncovky shody přísudku s holým podmětem - psát správně koncovky substantiv - u přidavných jmen tvrdých a měkkých psát koncovky podle vzorů - psát zdvojené souhlásky ve slovech s předponami -pod-, -nad-, -roz-, -bez- - správně napsat zdvojené souhlásky uprostřed u nejpoužívanějších slov - psát y, ý, i, í po obojetných souhláskách 	

Slohová a komunikační výchova

Téma	Učivo	Žák by (se/si) měl ... 1. období	Žák by (se/si) měl ... 2. období	průřezová témata, mezipředmětové vztahy a další poznámky	
Sloh	Čtení				
	Naslouchání	- čte s porozuměním kratší texty	- čte s porozuměním přiměřeně dlouhý text	MED - práce s textem	
	Reprodukce	- respektovat základní komunikační pravidla v rozhovoru		- potichu i nahlas	OSV - požádat, omluvit se
	Mluvený projev	- rozlišovat správnou výslovnost		- respektovat základní komunikační pravidla včetně základních pravidel neverbálních (řeč těla)	VDO - člověk jako součást společnosti
	Písemný projev	- aktivně vnímat mluvené i písemné pokyny porozumět jim		- orientovat se ve slovech spisovných a nespisovných a rozpoznat je	OSV - v komunikaci vytváří kamarádské vztahy, rozvíjí svůj sociální rozvoj
	ČJL-3-3-01	- volí vhodné tempo řeči a správně dýchá		- aktivně reagovat otázkami	
	ČJL-3-3-02	- pečlivě vyslovuje		- vést správný dialog, telefonický rozhovor či vzkaz	EGS - orientaci v textech a encyklopediích (přírodověda, vlastivěda)
	ČJL-3-3-03	- tvoří na základě vlastních zážitků krátký mluvený projev		- při mluveném projevu používá slova spisovná, správně artikuluje i dýchá, volí náležitou intonaci, přízvuk a pauzy	
	ČJL-3-3-04	- volí vhodné vyjadřovací prostředky vzhledem k situaci		- zkouší rozpoznat manipulační techniky v reklamě	
	ČJL-3-3-05	- zkouší rozpoznat mimojazykové prostředky - mimiku a řeč těla		- zhodnotí správnost a úplnost písemného sdělení	
	ČJL-3-3-06	- zvládá základní hygienické návyky při psaní		- umí napsat inzerát, vyplnit přihlášku a jednoduchý dotazník	
	ČJL-3-3-07	- kontroluje vlastní písemný projev (správné tvary písmen, číslic, spojení písmen i slabik)		- sestaví osnovu vyprávění a vytváří krátký písemný či mluvený projev	
	ČJL-3-3-08	- píše krátká a formálně správná jednoduchá sdělení		- píše správně obsahově i formálně jednoduché komunikační žánry	
	ČJL-5-1-01	- pokouší se o základní žánry písemného projevu (dopis, vzkaz, adresa, blahopřání, pozdrav z prázdnin, omluvenka, jednoduchý popis)		- rozlišuje podstatné informace v textu a zaznamenává je	
	ČJL-5-1-02	- s pomocí seřadí obrázky podle časové posloupnosti a píše krátký písemný projev		- reprodukuje obsah sdělení a zapamatuje si podstatná fakta	
	ČJL-5-1-03				
	ČJL-5-1-04				
	ČJL-5-1-05				
	ČJL-5-1-06				
	ČJL-5-1-07				
ČJL-5-1-08					
ČJL-5-1-09					
ČJL-5-1-10					

Literární výchova a psaní

Téma	Učivo	Žák by (se/si) měl ... 1. období	Žák by (se/si) měl ... 2. období	průřezová témata, mezipředmětové vztahy a další poznámky
Čtení	<p>Poslech literární textů</p> <p>Zážitkové čtení a naslouchání</p> <p>Tvořivá práce s textem</p> <p>Čtení plynulé a přiměřené</p> <p>Čtení jako zdroj informací</p> <p>Základní literární pojmy</p> <p>ČJL-3-3-01</p> <p>ČJL-3-3-02</p> <p>ČJL-3-3-03</p> <p>ČJL-3-3-04</p> <p>ČJL-5-3-01</p> <p>ČJL-5-3-02</p> <p>ČJL-5-3-03</p> <p>ČJL-5-3-04</p>	<ul style="list-style-type: none"> - číst plynule přiměřený text - orientovat se v jednoduchém textu pomocí otázek - dokázat odpovědět na podstatné informace z textu pomocí otázek - vyjádřit vlastními slovy přetčený jednoduchý text - zvládat tiché čtení s porozuměním - pokusit se o přednes básně - pokusit se o dramatizaci pohádky - s pomocí dospělého si vybrat imočitankovou četbu - rozlišit pohádku od příběhu, bajky a pověsti - vědět, kdo je herec a divák, jeviště a hlediště - vyjádřit své pocity s přetčeného textu - rozlišovat prózu a verše 	<ul style="list-style-type: none"> - číst plynule delší a náročnější texty včetně naučných - vyjádřit své dojmy z přetčeného a zaznamenávat je - rozlišit v textu podstatné informace a reprodukovat je - přednést básně - dramatizovat pohádku, příběh - vyjmenovat několik autorů dětských knih - samostatně si vybrat mimočitankovou četbu - rozlišit podle základní znaků a umět vysvětlit rozdíl mezi pohádkou, bajkou, příběhem, pověstí a prózou a poezií - vysvětlit rozdíl mezi divákem a hercem, vědět, kdo je režisér - uvědoměle používat literární pojmy: spisovatel, básník, verš, rým, přirovnání 	<ul style="list-style-type: none"> OSV- rozlišováním postavů a hodnocením jednání hrdinů MED - práce s dětskými časopisy, texty, encyklopediemi MUL - hodnocením mezilidských vztahů v různých kulturách ENV - ochrana životního prostředí, jednání postav
Psaní	<p>Hygienické návyky při psaní</p> <p>Správné tvary malých a velkých písmen psacích tiskacích</p> <p>Upevnění vlastního rukopisu</p> <p>Čitelnost a úhlednost vlastního rukopisu</p>	<ul style="list-style-type: none"> - bezpečně ovládat tvary písmen - ovládat tvary velkých tiskacích písmen - opsat přiměřeně rychle krátký text - doplňovat věty podle významu - vyhledat v nabídce vhodná slova a správně je napsat - vyhledat podle návodu a napsat základní informací z textu 	<ul style="list-style-type: none"> - rychle a bezpečně psát daný text - opsat a přepsat čitelně a přiměřeně rychle delší text - umět napsat dopis - samostatně doplňovat a napsat správně text - přepsat básně a pokusit se o vlastní tvorbu 	<ul style="list-style-type: none"> OSV - hygienické návyky MED - vlastní rukopis, literární tvorba